

zásluh, že při udělování jich hrají úlohu také mnohé jiné cesty, a cestičky, ba náhoda, avšak hlavní a rozhodující moment jest ten, že mezi občany se činí sekty obdařených, kteří ještě jsou rozdělení mezi sebou na různé stupně, že pak obdaření v dosažení »vyznamenání« vidí jedinou svou snahu. Snadné odměňování svádí pak k přímému rozdělování řádů vyvoleným i nevyvoleným, kteří mnohdy nemohouce oslňovati ničím jiným, povyšují se na veřejnosti odznaky řádovými, stuhami a pod. Jsou-li v cizině tak ješitní, že neuspokojují se vnitřním uznáním, a musí mítí řády, a jsou případy, že o řády si petenti výslovně říkají, buď jim to práno. Pro naše poměry však jest žádoucí, aby zásada zákona č. 61/1918 byla ponechána, ba prohloubena sankcí, v žádném případě však se nedoporučuje zavést náš domácí řád pro naše příslušníky. Buďme rádi, že právní rovnost občanská, která byla zavedena ústavou, nebude právními nějakými vyznamenáními rušena, a buďme hrdi na to, že v Československé republice jest možno pracovati ve prospěch státu, aniž by se čekala odměna v řádovém titulu a odznaku.

Dr. Karel Novák.

LITERATURA.

Vědecká Ročenka právnické fakulty Masarykovy univ. v Brně. Roč. V. (1926), 80, str. 236, Kč 25.—. Svým pátým ročníkem představuje se ročenka brněnské právnické fakulty jako tvorně literární periodikum, jež každoročně obohacuje naši stále ještě nevalnou produkci vědecky cenných prací oboru právního a národohospodářského. Přítomná ročenka je věnována výhradně oboru naukovému, neobsahující ani obvyklého historicko-statistického přehledu fakultního vývoje za běžný školní rok, patrně z důvodu, že tento přehled lze sestavit výhodněji i úsporněji za dvě léta najednou, takže připojen by byl teprve k ročence příští. Vynechání této kapitoly z programu ročenky vůbec by bylo ovšem na újmu cílům, sledovaným touto publikací — podávati totiž všestranný obraz rozvoje mladé fakulty — a redakci patrně sledováno není.

Prof. dr. K. Engliš pod titulem »Státní rozpočet republiky Československé na rok 1927« podává tu výtah ze všeobecné části důvodové zprávy, již napsal k osnově finančního zákona pro rok 1927. Ve čtyřech kapitolkách svým obvykle plastickým slohem pojednává autor postupně o struktuře rozpočtu po stránce formální, o aktivitě rozpočtu, o jeho rozsahu a směrnících, a konečně o příjmové stránce letošního budgetu. Formálně konstruoval autor rozpočet na rok 1927 rozdílne od dřívějších, rozčleniv ho ve čtyři oddíly, z nichž prvý jest vlastním rozpočtem administrativním, druhý jest bilancí státních podniků, resultujících v prvním pouze svými saldy, kdežto oddíl třetí obsahuje přehled přidělů svazkům samosprávným a čtvrtý souborně vykazuje všechny státní dluhy s jejich úrokovou službou. Aktivita státního rozpočtu jeví se částkou 20 milionů, avšak jeví by se částkou převyšující půl miliardy, kdyby po dosavadním způsobu finanční správa odkázala výdaje investiční na úvěr. Zásada nekontrahovati více žádných státních dluhů provedena důrazně i co do investic státních podniků, jimž ponechány jejich výnosy za tímto účelem. Realnost prelimitovaného přebytku dána jest jak po stránce příjmové, tak výdajové. Rovnováhu státního hospodářství ohrožuje pouze stará otázka neuhrazených učitelských platů a deficit zemí, jež zůstává předmětem úvah a nových opatření finanční správy. Rozsah rozpočtu je dán číslicí 10 miliard, počítaje v to některé dluhy státní dnes ještě nekonsolidované. Tato suma nesmí být překročena, nemá-li národní produkt býti zatížen nepřiměřenými státními dávkami. V těchto mezích jest tudíž třeba rozpočtové stabilisace pro řadu příštích let. V tomto rámci také uskutečněny byly ideové směrnice, jež ovládaly naši dosavadní finanční politiku, což názorně dokázáno jest procentuálním srovnáním s posledním rozpočtem. Příjmy státní

v osnově rozpočtu jsou hrazeny třemi pětinami z daní, a s připočtením výnosu tabákového monopolu vlastně sedmi desetinami. Vedle nich druhou hlavní příjmovou položku tvoří cla, kolky a právní poplatky obnosem, rovnajícím se jedné pětině celkové úhrady, kdežto ostatní správní příjmy představují jen jednu třináctinu úhrnné sumy. Pokud systému danového speciálně se týče, je proň charakteristickým, a s hlediska národohospodářského nebezpečným, že největší část daňové úhrady (daně obchodové — $\frac{2}{3}$, daň důchodová s výnosovými — $\frac{2}{10}$) zatěžuje výrobu před dokončením produktu, čímž tvoří součástku výrobního nákladu a zatěžuje soutěživost při vývozu. Zlepšit tento poměr jest úkolem naší finanční politiky v následujících 10 až 15 letech.

Prof. dr. F. Weyr předmětem svých úvah učinil problém promulgační a z toho, jak tomu bezprostředně podnícen stejnojmenným spisem dra Jaroslava Krejčího. Považuje-li Krejčí promulgaci za specifický prostředek, sloužící ke zjištění a ověření skutečnosti, že zákonný text je autentický, konstatuje oproti tomu Weyr, že původní význam, jak plyne i z etymologického výkladu slova, jest synonymní s výrazem vyhlášení zákona. Byla to teprve ústavně-právní teorie, která navazuje na »promulgační« formuli praxe, vytvořila vlastní problém »promulgační«. Vznikla totiž otázka, má-li hlava státu vůbec právo a povinnost ověřovati ústavní vznik zákonů i v oblastech jiných právních řádů než francouzského, který jediný užívá »promulgační« formule, kdežto v ostatních právních řádech lze jednotlivým výrazům tento význam jen supponovati. To zejména platí pro obor československého práva, které zná jen podpisování zákonů a jejich vyhlášení, nikoliv i promulgaci jich ve významu »ověřování regularity vzniku zákonů«, jak mylně snaží se dovoditi Krejčí. Tato mylná supposice jest důsledkem metodologické neorientovanosti panující nauky (a s ní i Krejčího), jež nerozlišuje mezi prostou logickou funkcí ověřování v širším slova smyslu (t. j. bez ohledu na nějaký právní předpis) a mezi ověřováním normativním, zakládajícím se v pozitivním předpisu právním. S tím souvisí i mylné pojetí náležitosti platné normy, jimiž není snad souhlasný projev vůle parlamentu a hlavy státu, nýbrž pouze vnější fakt hlasování a podpisu. »Smysl« podpisu bývá vykládán různě pro různé státní formy (sankce-veto), avšak rozhodným jest pozitivní ustanovení právní, nikoliv »ústavní teorie«, supponující těmto výrazům různé významy.

I právní institut promulgační nutno tudíž, postupujeme-li metodologicky správně, teoreticky zkoumati jen vzhledem k výslovným právním předpisům povolávajícím určité státní orgány k ověření platnosti zákonných náležitostí — normy. Substrát takového orgánu předložený může býti tedy i zmatečnou normou, ne — zákonem, čímž lišila by se promulgační od sankce a veta, jež obě předpokládají platný právní předpis. Jest ovšem problematickým konstruovati jen z pouhého výrazu »promulgační«, za nedostatku jakýchkoli dalších norem blíže tuto instituci neupravujících, neomezené právo promulgační — pravidelně vedle omezeného práva sankce či veta — což hovoří tendencím autokratickým a nesnáší se pak s demokratickým duchem moderních ústav, zejména ústavy naší. Přirozená jest souvislost promulgační teorie s otázkou soudcovského zkoumání zákonů. Teoreticky jde o týž problém, totiž o problém správné aplikace právního předpisu, prakticky však nutno vzít v úvahy pozitivní předpisy, jež mohou upravit obojí přezkoumávání, takže nelze všeobecně říci, že promulgační jest neslučitelná s pravomocí soudů zkoumati ústavnost zákonů.

Pro obor československého práva, na základě předchozích výkladů, ukázal Weyr neudržitelnost mínění Krejčího vindikujícího institut promulgační i pro obor našeho práva. V řadě neposlední rozhodují tu interpretační obtíže, jež by vznikly, kdyby president svého domnělého práva promulgačního použil. — Vlastním pozadím teorie promulgační jest noetický obtížný rozdíl mezi absolutní a relativní nulitou právních aktů, jehož Krejčí ve své práci se vůbec nedotknul. Rozdíl tento nelze určití povšechně, teoreticky, ale ani prakticky, pozitivním předpisem, nelze rozhodnouti tu jednoznačně, protože heteronomní soubor

norem, jakým je právo, v tomto směru stává se logicky nutně souborem autonomním. Povahy normy jako normy stává se závislou na uznání této její povahy se strany poznávajícího subjektu, jemuž nemůže být vzato rozhodování o absolutní nulitě. Tato antinomie normativního poznání částečně jeví se i v dosavadních úvahách o promulgaci. S politického hlediska jest zavedení této instituce projevem nedůvěry vůči jednotlivci v demokracii, jež proto musí být kontrolován celým aparátém garancí, z nichž jednou jest i promulgace.

Prof. dr. J. Kallab v článku »Postulát spravedlnosti v teorii právní« pokouší se, navazuje na nezdár školy přirozenoprávní, o rekonstrukci pojmu spravedlnosti v jeho významu pro právní vědu. Konstatuje, že zmechanisovaný pojem přírody budovaný od doby renaissanční, ukázal se velmi plodnou pomůckou myšlení, ale ukázal také meze naturalistického pozitivismu, jemuž unikalo vědecké ono území, které jest ovládáno vůlí, tedy svěť, jaký má být. Pod vlivem této noetiky zatlačeny byly v právu, všechny přirozenoprávní úvahy, jež nahradila metoda positivistská projevující se jednak jako směr kauzálně-historický, jednak jako právní dogmatismus. Stammler jako novokantovec první učinil krok k právnímu »positivismu« orientovanému noeticky tím, že rozlišuje neměnnou formu normy, v níž uvědomuje si měnivý obsah. Formy chápání právního jako nezměnitelné předpoklady tvoří mu však nové přirozené právo, kdežto novokantovci s Kelsenem a Weyrem v čele na těchto základech zdůrazňují historicky daný předmět poznání normativního jako předmět poznání analogický přírodě, ale konstituovaný v jiných formách myšlení a k jednotě privádný jednotlivcím aspektem státu jako souboru všech právních norem. Kritický idealismus obou posledních směrů přehlíží však Rickertem zdůrazňovaný rozdíl mezi konstitutivními kategoriemi předmětu poznání a metodickými formami vědy. Jest dvojí způsob, jímž věda se může zmocnit předmětů historicky získaného: buď tím, že vypovídá něco o něm, nebo tím, že vypovídá její. (Př.: literární historik-recitátor). Pro obor práva jedná se nám tedy jedenkrát o pravdivé výpovědi o normách, jindy o to, co má být, za předpokladu hodnoty dobra, čímž nevybočujeme nikterak z konstitutivních kategorií normativity; nýbrž v jejich mezích užíváme jen jiných metodických forem. Zdáli je i tato druhá činnost vědeckou, závisí na konstrukci pojmu vědy. Tato pak není charakterisována ničím jiným, než požadavkem jednotnosti myšlení. A této dosahujeme jak pořadáním myšlenkového obsahu dle hodnoty pravdy, tak i dle hodnoty dobra, tedy v právu hledáním jednotné odpovědi k otázce, co v oboru lidského jednání má být. Je-li v okruhu úvah o tom, co jest, jednotlivcím principem požadavek pravdivosti, jest tímto principem pro obor normativních úvah postulát spravedlnosti. Jest třeba ovšem se vstríhati omylu přirozenoprávní školy a činiti v jejím smyslu vědu soudcem nad pozitivním právem. Positivní právní příkaz nelze pomíjeti odvoláním se k jeho nespravedlivosti, protože věda svými poznatky o spravedlnosti té které normy nemůže nahraditi tuto pozitivní normu jako předmět poznání vzhledem k hodnotě pravdy. Požadavek spravedlnosti stává se takto postulátem ukazujícím pouze směrnici vědeckému myšlení. —

Tato Kallabova velkolepá logická stavba myšlenková zdá se vyžadovati v nejdůležitějším místě své argumentace bližší a pokud možno co nejjasnější formulace: jest to otázka rickertovského rozdílu mezi konstitutivními kategoriemi myšlení a metodickými formami poznávání. Nejsou to jen adeпти nauky o právní noetice, kteří v tomto klíči k pochopení celé stavby vidí právě nejvíce enigmatickou konstrukci, tolik odporující dosavadní pokantovské noetice.

Prof. dr. D. Krejčí ukázkou ze svých připravované »Zemědělské politiky« podává výstižný nástin z historie novějších snah po vhodné úpravě rozdělení majetku pozemkového a pojednává o hlavních formách snah těch. Vychází od rozmachu ideí liberalistických, jichž aplikace v 19. stol. měla řadu příznivých, ale i nepříznivých výsledků pro zemědělství, jež kol 1870 ocitá se v krizi, která nutí všechny politické směry, aby k ní zaujaly stanovisko.

Směr konservativní, socialistický všech odstínů, směr reformně-občanský s agrárním tvoří obsáhlou spleť hledisek a snah reformních, jež jsou tu vyliceny co nejpřehledněji. Hlavní formy těchto snah vtěleny v řadu praktických postulátů, jež postupně vyvíjely se takto: 1. Znovu obmezování jsou vlastníci v právních dispozicích s půdou jedním interviu, avšak bez zvláštního úspěchu. Teprve válečné a poválečné poměry u nás vyvolaly řadu omezení tohoto druhu. 2. Obmezení testamentární způsobilosti vlastníka dalo se institucemi fideikomisů, entails (v Anglii) a »bäuerlicher Erbgüter« (v Bavorsku). U nás teprve instituci rolnických nedílů převzato něco z této myšlenky, kdežto fideikomisy zrušeny. 3. Intestátní posloupnost v selské statky (Anerbenrecht) docílila nejlepších výsledků zvláště na statcích rentových. U nás provedena zák. z 1889 a českým zák. z 1908, předpisy tyto pak recipovány do zákona přidělového utvořením rolnických nedílů. 4. Obmezení exekuce prováděno zřizováním neexekvovatelných domovin (homestead, bien de famille). 5. Remeslné parcelářství stíháno rozmanitými újmami. 6. Na kořen zla pokouší se sáhnouti ony snahy agrární a sociálně politické, jež vystupující pod heslem pozemkové reformy usilují o odstranění zlobných následků pozemkové renty. H. George, Flürscheim, Damaschke jsou hlavními representanty tohoto hnutí. 7. Positivní zásah do dosavadního rozdělení půdy provádí konečně vnitřní kolonizace, jejímž příkladem vždy zůstane ruský vzor. Ale i Anglie, Irsko a Dánsko dosáhly tímto způsobem dobrých výsledků, nemluvě ani o Rusku, jež agrární reformou Stolypinovou jalo se řešiti co nejrychleji svůj problém zemědělský, válkou bohužel znovu komplikovaný.

Prof. dr. J. Sedláček klade si za úkol podati tu právní rozběr valorisačních doložek, v nichž vidí znovu objevovati se staré problémy hospodářské a právní, související s měnovým rozvratem a zatlačením zlata jako ideálního měřítka hospodářských hodnot. Řešení této otázky předpokládá teorii peněžních dluhů, tato pak zase konstrukci pojmu peněz, jež může se díti jak s hospodářského, tak právního hlediska. Poznatky hospodářské teorie peněz (autor akceptuje Englišovu formulaci) nutno zhodnotiti pro hledisko právní, kde musíme tudíž rozeznávati konkrétní peněžní známku a abstraktní sumu penězitou jako dvě odlišné právní skutečnosti, s nimiž právní řád spojuje subjektivní povinnosti a práva. To dále předpokládá rozlišování vlastnosti peněz jako obecného měnidla a obecného platidla. K abstraktní hodnotě peněz přihlíží zákon jednak při ocenění věcí [obecná hodnota (cena) dle §§ 305, 879 č. 4, 934, cena zvláštní obliby dle § 305], jednak při úplatných smlouvách, když úplata pozůstává v penězích. V penězích vidí právní řád dále obecné subsidiární měnidlo (§ 1323 o. z. o., § 368 exek. ř.), někdy též nucené měnidlo (rekvisice!). Povaha peněz jako platidla je hlavním předmětem právních předpisů měnových. S hlediska právního (což autor opomíjí dosti zdůrazniti) rozeznávati dlužno mezi kupní a platební silou peněz. Dle toho, jak určuje to které zákonodárství platební silou peněz, liší se mezi hlediskem nominalistickým (splacení dlužného obnosu nominálním počtem měnových jednotek) a valoristickým (splacení dluhu dle kupní síly půjčeného obnosu, což v den plnění určí se na př. dle cenového indexu, dle ceny některého konkrétního statku (pšenice), resp. při zlatu dle devisového kursu zlatých devis. Naše zákonodárství je ovládáno hlediskem nominalismu, jehož výhodou je fixní určení počtu dlužných jednotek měnových (certa credita pecunia), nevýhodou naprostá nejistota o hodnotě peněžního dluhu, jež není určena jměním dlužníkovým, nýbrž — zvláště při papírově měně — poměrem a zásahy státními (úvěrová inflace!). Nevýhody tohoto systému možno odvrátit soukromou úmluvou stran, jež smluví se, že platební síla bude regulována dle kupní síly. Tyto valorisační doložky ovšem činí illusorní státní regulaci soukromého trhu, a proto zákonodárství vůči nim nemá pevného stanoviska. Typem jest valorisační doložka zlatá, jež vystupuje v několika modifikacích. Dle § 989 každá zlatá doložka (v mincích je doložkou hodnoty zlata (clause valeur or), a jest

tudíž přípustnou, což uznáno výslovně praxí, V Německu a ve Francii platí zásadně opak. Z jiných valorisačních doložek uvádí autor úmluvu o placení v domácí měně a kursu cizí valuty, v placení dle kupní síly (dle ceny určitého zboží (obilí)). Valorisační doložky u hypoték jsou otázkou pro sebe. Kde není přípustná doložka zlatá, dá se obejti zákaz zřízením reálních práv. V něm. zák. z 1903 zavedeny stálohodnotné hypotéky určené cenou určitého zboží. Přípustnými jsou konečně valorisační doložky při pachtovních smlouvách, jež nejvíce mohou být vydány všanc kolísání měny. — Tyto úvahy uzavírá autor přehledem právní úpravy devalvace, valorisace a stabilisace rakouské měny v 19. století a měnou československou. — Autor objasňuje tu obtížný problém peněz s hlediska právního. Blížkost hospodářského hlediska nutí ke zvýšené přesnosti v užívání pojmů z obou vědních oborů, již autoru se podařilo celkem zachovati. Nepřesným zůstává jeho výraz »abstraktní hodnota peněz« (str. 104—108), jehož užívá co synonyma pro »kupní sílu«. Touto však jest pouze nepřímá abstraktní hodnota, nikoliv i přímá (na př. hodnota jízdního lístku!). Teoreticko-hospodářsky je také nesprávným výklad směny na str. 105, kde ekvivalenčním hlediskem právním, zřejmě statickým, chce autor vyložit dynamický zjev směny, což činí hospodářská teorie podstatně jinak. Na str. 107 tisková chyba (dnových indexů — místo cenových) ruší poněkud smysl.

Prof. dr. J. Loevenstein zabývá se na podkladě svých teoretických konstrukcí finančněvědeckých starým problémem klasifikace daní na přímé a nepřímé. Oproti pesimistickým závěrům dosavadní diskuse o tomto tématu zdůrazňuje autor plodnost tohoto systematického problému, který správně byv rozřešen musí objeviti se schopným prostředkem k prokázání vrchního pojmu finanční vědy. Obšrný historický přehled jednotlivých klasifikací dává mu vhodný podklad ke kritickému jich ocenění. Kriterion přesunovací uvedeno je první v fysiokratii, u nichž jediné mělo přesný význam vzhledem k jejích postulátu jediné přímé daně — pozemkové. Klasikové vztáhli toto kriterion na všechny daně vůbec soudíce na nepřímost té které daně dle její přesunutelnosti. Nehledíc k vratkosti tohoto rozlišení zmocnila se ho finanční praxe francouzská, jež technicky dle něho rozčlenila daně na katastrofě a tarifní, což zase převzala teorie jako dělení nedotknutelné. Německá věda finanční nelišila se příliš od francouzské. Teprve Schäffle-ovo rozlišení mezi průměrnou zdatností poplatnou postíženou daněmi přímými a individuální zdatností jako základem pro daně nepřímé jest teoretickým pokrokem. Podstatně různé jest lišení Englišovo, jež přímost resp. nepřímost daně vidí v přímém resp. nepřímém postihu hotového důchodu. Autor nevidí uspokojivého řešení v žádné ze čtyř kritizovaných kategorií, protože všechny připouštějí několikrát zařazení některých daní. Rozhoduje se tudíž pro řešení této otázky v rovině svých dosavadních finančněvědeckých konstrukcí, dle nichž nutno vyjítí od postulátu minimálního zatížení poplatníka. Toto zatížení lze zjišťovati buď přímo jistou presumpcí dle objektivních znaků, anebo nepřímo tím, že zdatnost poplatná vysuzuje se na základě úsudku poplatníka samého. Takto rozdíl mezi daní přímou a nepřímou jest dán u s u z o v á n í m zákonodárce: zda totiž usuzuje na zdatnost poplatníkovu sám, či zda tak činí na základě posudku samotného poplatníka. Rozhodným jest tudíž vždy pro přímost či nepřímost daně, zda přesun byl zákonodárcem zamýšlen čili nic, ovšem za předpokladu, že přesuování zákonodárcem nechtěné bude vyloučeno z úvahy. Okolnost, že přesunutý zákonodárcem nechtěné nebylo eliminováno z klasifikačních úvah, jest dle autora jedinou překážkou správného rozlišení obou skupin daní. — Z povahy Loevensteinovy konstrukce finanční vědy jako disciplíny praktické — nikoliv teoretické — vyplývá přirozeně, že jednoznačnost tohoto dělení je platnou jen pro systém daňový odpovídající postulátům jeho praktické finanční vědy. Pokud současný systém daňový neodpovídá tomuto postulovanému systému, jest kolise ovšem možná, takže u daní odporujících postulátu minimálního zatížení lze přiti se dále

o jejich přímot či nepřímot. Avšak v takovém případě opouštíme tímto postupem už autorovo hledisko, v jehož rámci jediné lze verifikovati správnost jeho dedukcí.

Prof. dr. F. Čáda předmětem svých úvah učinil tu české edice historickoprávní, jichž přehledem chce usnadniti si potřebnou orientaci k své vlastní práci ediční v tomto oboru. Prvá kapitola studie jest věnována historickému rozhledu a kritickému zhodnocení naší ediční práce, jež sahá už do doby hodně dávne. Autor vyzdvihuje význam prací Ješínových oproti pozdějším méněcenným Balbinovým a Goldastovým. Vlastním tvůrcem novodobé ediční činnosti jest teprve F. Palacký nejen svými vlastními edicemi, nýbrž i organizační činností, získávající nové spolupracovníky (Hanka, Emler) a předpoklady pro jejich zdárnou činnost. Teprve však šedesátá léta vystoupením H. Jirečka a V. Brandla znamenají přikročení k soustavnému vydávání našich nejdůležitějších památek právně-historických, jež bohužel zůstávají velkolepými torsy. Odtud ediční práce právní zůstávají stále v souvislosti i závislosti na edicích čistě historických, byť i historickoprávní památky docházely též částečně svého vydání samostatného. (Čelakovský, Kapras.) Po tomto historickém přehledu podává autor odpověď na otázku, co má býti předmětem dnešních edicí historickoprávních a jak nutno editovati nejvhodněji. Kritiku programového rozvrhu Jirečkova v »Codexu iuris bohemicis« se rozhoduje pro aktuálnost samostatného vydání nálezů práva zemského, knih právnických, pramenů městského práva v širším rámci knih městských, částečně též sbírek formulářů. Vedle toho staví požadavek sestavování speciálních katalogů právnických rukopisů v knihovnách a archivech, jichž vzorný postup dokumentuje příklady z vlastní činnosti soupisové. Autor je přesvědčen, že materiál takto získaný bude nejlepším vodítkem pro rozhodnutí o vydání té které konkrétní památky právní, při čemž vedle zájmu badatelského musí být směrodatným i zájem pedagogický. Ježto však není dnes vhodným uvažovati o programu edičním, obrací autor svůj zřetel k otázce praktické: jakým způsobem tyto právní prameny vydávati, aby stanoven byl přesný a věrný text příslušného pramene. Podrobně osvětleny jsou tu autorem četné otázky vydavatelské techniky: tak jednotlivá schemata filiací rukopisů; odůvodněna nutnost přepisu diplomatického oproti paleografickému; vyložen význam marginálních rubrik a rozdělení pramene na odstavce vzhledem k jeho skladbě; odůvodněna nutnost sledovati předlohy, jež sloužily pisateli nebo stiliátorům. Vzorné tři ukázky uzavírají tuto praktickou kapitulu, v ní spočívá také vědecký význam této studie, jež zvyšuje zejména ta okolnost, že zásady tu vyslovené nejsou snad apriorními principy, s nimiž by autor teprve přistupoval k práci ediční, nýbrž naopak jsou konečnou teoretickou formulací oněch vodítek, jimiž autor při této činnosti se řídil, což vhodně ilustrují příklady ve studii uvedené.

Doc. dr. K. Kizlink publikuje zde první část své rozsáhlé studie o vývojových tendencích práva akciových společností v době nejnovější. Konstatuje dvojí reformní proud akciové politiky státní, jež před válkou a dnes s postupující konsolidací hospodářskou sledovala tendenci liberalistickou, za války a v poválečném chaosu zase politiku kontroly a státního zásahu za účelem ochrany určitých zájmových skupin. Autor spojuje obě tendence výběrem jejich prospěšných zásad v jediný postulat soustavné ochrany akciového podnikání, s kteréhožto principiálního hlediska chce sledovati současné pokusy o novou úpravu akciového práva. Podkladem svých srovnávacích úvah činí autor jednak platnou úpravu střeoevropskou (speciálně i čs. zákonodárství poválečné), jednak reformní návrhy přítomné doby, zejména italskou a švýcarskou osnovu obchodního zákoníka, přihlížející při tom i k poměrům jiným (americkým, částečně i litevským).

Svoje hledisko, jímž pokusil se vyjádřiti současnou tendenci akciové politiky, uplatňuje autor kriticky na speciálních problémech akciového práva, jež shrnul do tří kapitol pojednávajících o zřízení

společnosti, o majetkovém substrátu společenského podnikání, a o účasti společníků na akciovém podnikání. V kapitole prvé zabývá se otázkou publicity a kontroly zakládacího aktu, již detailně probírá, rozloží si ji ve skupinu požadavků, jimiž postupně jsou: záruka materiální správnosti zakládacího aktu, kontrola účastníků osob, kontrola vnější (znalecká revize). Dále rozhoduje tu mezi výhodami systémem normativního a koncesního a řeší otázku odpovědnosti a ručení zakladatelů. Kapitola druhá zabývá se věcným podkladem akciového podniku, tedy majetkem společnosti a řadou souvislých problémů. Otázce vkladů společníků jest věnována zde největší pozornost, takže daný problém jest tu plně vyčerpán. Nejzajímavější teoreticky jest druhý díl této kapitoly, kde pojednáno jest o právním zasahování do dynamické stránky majetkové u akciové společnosti. Právnímu řádu jedná se tu jednak o to, aby základní kapitál, s nímž vedeno jest společenské podnikání, byl vytvořen v plně vyšší udané stanovami, jednak o to, aby tento kapitál zůstal bezpodmínečně zachován společností. V tomto druhém směru jest pozoruhodným autorův výklad souvislých bilančně právních předpisů týkajících se správného ocenění majetkových kusů. Na základě svých dřívějších úvah nevidí autor v předpisech o oceňování ustanovení izolovaná, nýbrž spojuje je s ostatními předpisy bilančními v systematický celek, který nedovoluje subjektu bilancování povinnému libovolného oceňování, nýbrž váže ho tak, aby bilance vzhledem k účelu, jež sleduje, byla vždy správným obrazem majetkového stavu podniku. Otázka tajných rezerv, v literatuře tak sporná, řeší se autorem s tohoto hlediska zcela bezpečně. Třetí kapitola jest věnována personálnímu prvku akciových společností, zejména pak účasti společníků na podnikání. Kořen této otázky vidí autor v konečné úpravě, jež by vyvozovala právní důsledky z trvalé účasti na produktivní stránce akciového podnikání a důsledky z účasti pouze spekulativní. Radikálního zásahu právního v tomto směru autor neočekává a omezuje se proto na užší formulaci problému. Jde tu jednak o podřadnější otázku připoutání společníka ke společnosti, jednak o mnohem významnější snahu, jak připoutati společníka k aktivnější účasti na společenských záležitostech. V tomto směru speciálně jde o ochranu minorit, resp. o otázku konstitucionalismu podniku, jež úprava jest tu podrobně uvedena. — Tato obsahově zajímavá a aktuální studie jest pozoruhodná i po stránce formální, metodické. Zdá se totiž že nemá plně pravdu autor, když praví, že »úvahy de lege ferenda nespádají přímo do rámce naší práce.« Jeho studie přes toto upozornění zůstává typickou studií de lege ferenda, která na širokém právně-srovnávacím podkladě ukazuje výhodnost těch kterých ustanovení právních, jež kriticky oceňuje, zkoumajíc oprávněnost motivů, jež vedly k jejich normativnímu uplatnění.

V. V.

Prof. dr. Jiří Hoetzel: **Soudní kontroly veřejné správy**, II. opravené a doplněné vydání, Praha 1926. Nákladem S. Č. P. »Všehrd« (ve sbírce: Československé zákony), 8°, str. 156. — Jest to druhé vydání sympatického a účelného dílka, v němž autor zpracovává stručně, ale obsažně významný úsek správního práva a v němž vedle stručného nastíní kontroly konané řádnými soudy probírá zákony o soudech veřejného práva: o nejvyšším správním, volebním a patentním soudu. Knížka je určena akademickému studiu, »ač snad ani pro pokročilejší nebude bez užítku« (autor v předmluvě). Proto jest zpola učebnicí, na kterou ukazuje pedagogická jasnost a soustavnost výkladů, zpola prací rázu revuálních článků, na niž ukazuje bystrá a někdy i polemická argumentace ve sporných otázkách, jdoucí vždy k jádru věci. Proti vydání prvému (z r. 1924) jest tu řada významných doplňků, z části vyvolaných novou legislativou nebo judikaturou, ať už je to výklad o zákoně č. 217/25 (ku provedení § 105. úst. listiny) a poznámka o soudu ústavním v kapitole o kontrole řádnými soudy konané, nebo zmínka o jazykové stránce stížností k nejvyššímu spr. soudu (str. 39), v námitce rei judicatae u téhož soudu (str. 41), o speciálních ustanov-

veních pro nejv. správní soud v zákonech č. 103 a 104/26 (platový a učitel'ský), o obnově řízení před volebním soudem (str. 67) atd.

Podstatnější změny doznala v druhém vydání druhá část knížky: texty zákonů, zpracovaná drem Karlem Novákem. Obsahuje kromě textů otisknutých ve vydání prvém (zákon o n. s. s., jednacím řád n. s. s., zákon o patentním soudě) texty zákonů nových; novely k zák. o vol. soudě č. 145/24, zákona č. 144/24 o inkompabilitě a zákona č. 217/25. Kromě toho pak řadu komentujících a odkazových poznámek a — což je nejhlavnější — velmi pěkný výběr judikatury k nejdůležitějším paragrafům zákona o n. s. s. Pro tuto část bude příručka vyhledávána snad i těmi, kdož pro theoretické problémy soudních kontrol nemají zájmu.

Hans Kelsen: Základy obecné teorie státní. »Sbírka spisů právnických a národohospodářských«, svazek XXIX. Brno 1926, Barvič & Novotný. 8°. Stran 84. Cena 15— Kč. — Spisek jest výtahem z Kelsenova díla: *Allgemeine Staatslehre* (Berlín 1925), o němž byli čtenáři našeho listu podrobněji zpraveni (viz *Všehrd VII.*, str. 199—203). Výťah pořídil sám autor a přeložil jej prof. Dr. František Weyr, který touto prací dokumentuje kolegiální solidaritu mezi stoupenci normativní teorie. — Mimo úvod, v němž autor kritizuje nejednotnost a nejasnost metod t. zv. obecné státovědy, jak ji konstruuje panující nauka, rozdělen jest spis ve tři kapitoly, pojednávající o podstatě státu, platnosti a tvorbě právního řádu. Vycházejí z jediné základní zásady: stát = právní řád, řeší autor s úspěchem veškeré problémy shrnuté pod jménem obecné nauky státní. — V kapitole první probírají se základní znaky státu. Přesvědčivě jsou zde dokazovány hlavní these Kelsenovy státovědy: »vůle státu« jest pouhou fikcí a obrazným naznačením normativní platnosti státního řádu; rozdíl mezi platností normy a její účinností spočívá v tom, že tato jest jen představou normy (tedy skutečností ryze psychologickou); skutečnost, že státní řád aspoň do jisté míry jest účinný (působí), jest sice *conditio sine qua non*, nikoliv však *conditio per quam* pro platnost tohoto řádu; »moc státu« jest jen motivační síla představ, jichž obsahem je státní řád; státní akty, jsou-li ve shodě se státním řádem, jenž je stanoví, chápeme jako takové myšlenkovým pochodem, který je označen jako »přičítání«, a tudíž stát jakožto subjekt státních aktů jeví se jako bod přičitatelnosti. Dále jest zde probrána pomyslnost státu, rozdíly mezi zákonem přírodním a právním, mezi státem ve smyslu formálním a materiálním, dualismem mezi státem a právem a jiné problémy. — Stejně jednotně a důsledně řešeny jsou pak v kapitole druhé otázky: státní moci, svrchovanosti, území a národa, centralisace a decentralisace, sdružení států; v kapitole třetí: tři funkce či »moci« státní (zákonodárná, výkonná a soudcovská), nauka o státních orgánech a o formách státních. — Při řešení všech těchto otázek projevuje se praktičnost normativní teorie, k jejímž hlavním tvůrcům náleží: spisovatel i překladatel, t. j. její způsobilost k řešení jednotlivých problémů státovědy. Spis jest pro studium sice dosti obtížný a nelze mu porozumětí bez znalosti základů teorie normativní, ale jeho četba se úměrně myšlenkové námaze při ní vynaložené vyplatí, jak praví vystižně překladatel ve své předmluvě. Jest pak vhodnou informací všem, kdož se zabývají studiem práva státního a nemohou prostudovati velké dílo Kelsenovo. Pro zajímavost sluší připomenouti, že tento český překlad jest avštně originálem, neboť jest prvním knižně vyšlým překladem vůbec, kdežto jeho německý originál zůstane v rukopise.

K. Gerlich.

Univ. prof. Dr. Frant. Čáda: Československá literatura právníká a státovědecká, vydaná od počátku republiky v letech 1918—1925. Nákladem Bursíka a Kohouta v Praze, 1926, 16°, stran 254, cena 10 Kč. — Po svém prvém úspěšném pokusu o soupis literatury právníké a státovědecké z r. 1922 (obsahuje literaturu do konce r. 1921), přichází prof. Dr. Čáda s novým soupisem, tentokrát značně rozšířeným nejen obsahově, nýbrž i technicky. Autor chce podat svou práci příručku hlavně praktickým právníkům, která by jim byla bezpečným vo-

dítkem v literatuře zákonodárné práce poválečné, tedy v literatuře, jež svou kvantitou a rozrůzněností stala se nepřehlédnou, ba nezvládnutelnou. Proto všimá si také periodické bibliografie a rozepisuje jednotlivé články nejdůležitějších časopisů právnických, jež vycházely v letech 1918—1925.

Po stránce technické sestavena je látka nikoliv dle autorů, jak bylo tomu v prvním Čádově soupisu, nýbrž dle obsahu, takže se značně usnadní hledání odborných prací. Čáda počíná po zmínce o vyšších již právnických katalogech právní filosofii a sociologii, přechází k historii právní, k právu církevnímu, uvádí pak práce v oboru práva občanského, obchodního, civilního řízení soudního, práva a řízení trestního, práva ústavního, správního, mezinárodního, zahraniční politiky, národního hospodářství, finanční vědy a statistiky. Ku konci knihy zařazuje pak práce, jež se týkají osob našich vynikajících právníků, sborníky, příručky, sbírky zákonů a organizace právnícké práce; dílo doplněno je rejstříkem autorů.

Autor soupisu svou práci, jež jest až na malé výjimky úplným obrazem našeho literárního života právníckého v letech 1918—1925, dal všem právníkům příručku, která rychle a přesně je informuje o literatuře ve všech oborech věd právních a státních, příručku tím cennější, že obsahuje také soupis článků všech nejdůležitějších časopisů právnických. Jen ten, kdo zná, co píle a trpělivosti bylo třeba k tomu, aby vyšlo tiskem dílo tak dokonalé a podrobné, dovede ocenit snahu a práci autorovu. To, co znamená práce Čádova pro nás všechny právníky, jak usnadňuje nám práci a orientaci, poznali jsme již všichni, kdož — třeba krátce — příručky jeho používáme. Dr. Jindřich.

Informations Sociales. Vol. XX., no. 7.—13. Genève, 15. novembre—27. décembre 1926 (vychází každé pondělí). Bureau International du Travail. 8°, stran 292. Cena 0.75 fr. švýc. za číslo. — Mimo zajímavosti, jež uvádíme na jiném místě, vyjímáme z obsahu některé věci. — Noční práce v pekařství byla předmětem jednání mezinárodního sjezdu organizací dělníků pekařských 10. října v Düsseldorfu, který přijal proti 1 hlasu (ruský delegát) resoluci, žádající od všech států ratifikaci úmluvy, schválené Mezinárodní konferencí práce v Ženevě 1925, jako minimum pracovních podmínek. — 10. číslo zabývá se obšírněji situací uhelného průmyslu, zvláště britskou horní stávkou a jejím vlivem na světový obchod. Při meziparlamentní obchodní konferenci ustanovená Mezinárodní uhelná komise sjednotila se na své schůzi 5. listopadu v Bruselu po dlouhé debatě doporučuje vládám, aby ulehčily dle možnosti hornická břemena fiskální, neboť břemena sociální a stávající řády působí k zmenšení výroby, a aby podporovaly hledání nových metod zužitkování uhlí. — Mezinárodní sdružení literární a umělecké konalo ve Varšavě 27.—30. září svůj 35. kongres, na němž byl doplněn vzorný autorský zákon sdružení novými články o filmu a radiotelefonii a vzato s povděkem na vědomí, že nové autorské zákony v Polsku a Itálii jsou autorům dosti příznivé. O pražské konferenci účastníků tohoto kongresu jsme již referovali. (Viz Všehrd VIII. č. 2, str. 40.) K. Gerlich.

Volkswirtschaft, Arbeitsrecht und Sozialversicherung in der Schweiz. Vydal Benziger & Co., Einsiedeln, 1925, 8°, dva díly, stran 1969, cena není označena. — Díl první, o 867 stranách, pojednává o švýcarském národním hospodářství, o pracovním právu a o sociálním pojištění. V díle druhém obsažen je text jednotlivých zákonů a nařízení, jež se zabývají materií, o níž pojednává díl první. Práce tato podává nám nejen zřetelný obraz o nynějším stavu národního hospodářství, pracovního práva a sociálního pojištění ve Švýcarsku, nýbrž i nastiňuje historický vývoj oborů těchto. Je obsahem svým vysoce zajímavá, poněvadž seznamuje čtenáře s různými poznatky značné ceny jak teoretické tak i praktické. Dr. Jindřich.